

Heroi antiheroic

Narrativa

Noblesa obliga

Donna Leon
Traducció de Xavier Solé Muñoz i
Xavier García Muniesa
Edicions 62. Barcelona, 2006

Oscar Montferrer

Les novel·les de sèrie negra procedents dels Estats Units i els relats del polar francès, amb el suport corresponent del cinema en un cas i en l'altre, han ajudat a perpetuar un clíxé que, amb una fortuna més gran o més petita, ha estat revisitat per un llarg reguitzell d'autors: de detectius privats durs i policies solitaris i marginals n'hi ha un bon grapat que tenen un nom propi –no els recordarem ara.

En paral·lel, aquest clíxé ha generat el seu ens contrari i complementari: ja hi ha uns quants justiciers que passen pel món de la ficció en companyia de la síndrome Colombo.

El comissari Guido Brunetti, fill en tinta de Donna Leon, té poc a veure estèticament amb el policia que va encarnar Peter Falk: no debades –i aquí ens llancem

Donna Leon ha escrit una nova novel·la policíaca. SP

de cap al tòpic!– els trànsits de Brunetti es produeixen en les terres i les aigües venecianes. I això marca. Però hi ha coses, com ara la cerebralitat, que l'emparenten amb el rei de la gavardina desmanegada.

A pams. El cas policial que l'autora relata a *Noblesa obliga* és, en si mateix, insignificant, tot i que hi ha una mort pel mig. És insignificant i, segons com, de resolució fàcilment previsible. I és aquest fet el que ajuda a entendre la destresa de Leon, perquè l'autora aconseguís generar addició amb tot un enfilall de trames que avancen regularment, com branques que esdevenen fortes a mesura

que creixen mentre es nodreixen de la saba que prové del tronc de què han brotat.

Que un policia –amb el clíxé com a model de referència– es preocupi per la felicitat de la seva muller i els seus fills, amb què mena un relació força convencional –si és que hi ha alguna convenció en les relacions–; que tingui un sentit de la justícia universal fruit de les reflexions profundes; que, en certa manera, visqui aïllat de la societat de què ha de prendre cura, tot això és un encert. I que funcioni literàriament mereix un *deo gratias*.

Trobar llibres de Leon en la pila de *best sellers* en edicions de butxaca pot induir la desconfiança: cal vèncer-la.

Andrea Camilleri torna amb Montalbano. ROBERT RAMOS

La mare de la ciència

Narrativa

La paciència de l'aranya

Andrea Camilleri
Traducció de Pau Vidal
Edicions 62. Barcelona, 2006

Lluís-Anton Baulenas

Podem anunciar feliçment que el comissari Montalbano torna a ser el que era. En l'última entrega de les seves aventures, *Un gir decisiu*, no solament va quedar ell malferit, sinó també els seus lectors més incondicionals. Camilleri, amb totes les reserves, ens explicava un cas més digne d'un James Bond sicilià que no pas d'en Montalbano. Ara Camilleri torna a les característiques que han marcat les diferències entre el seu heroi i molts d'altres que darrerament han aparegut en l'àmbit de la novel·la policíaca. En primer lloc, són novel·les de misteri amb policia gens usuals. Ja sigui perquè no hi ha morts, perquè els mòbils són estranys o perquè interessa seguir més de prop si en Montalbano té gana o no (i amb qui i on se la fa passar), si fa l'amor o no (amb qui i on el fa) o si acabarà, com és el cas d'aquesta novel·la, sent padrí del fill d'un exdelinqüent engarjolat per ell mateix.

La paciència de l'aranya, tot i la informació editorial de la contraportada, una mica més xerraire del que caldria, explica una història que sembla una cosa i que acaba sent-ne una altra. I també, tal com passa sovint amb Montalbano, és una història en què no necessàriament la il·legalitat és sinònim d'injustícia. Hi ha el segrest d'una noieta bufona i abnegada, una mare moribunda per manca de ganes de viure, l'aparent contradicció amb el fet que la família de la segrestada és més pobra que les rates, algú que s'ha fet milionari

molt ràpidament i ara es presenta a les eleccions dins els rengles del partit del govern... És un cas que demana molta paciència. I intuïció. I en Montalbano en té a dojo, tant d'una cosa com l'altra.

Tres coses fan molta gràcia de les novel·les de Camilleri protagonitzades per Montalbano. En primer lloc, la importància que s'atribueix a les emissores locals de televisió. Ja voldria BTV tenir la importància que Reteliberà té a Vigata! En segon –i enganyosament incompatible amb l'anterior–, la presència contínua i preponderant de la veu del poble en relació amb els fets. Continuament hi ha rumors populars que arriben a complementar (o a desequilibrar) investigacions i a provocar terratrèmols de tota mena, personals, polítics, policials. Encara hi ha un tercer element característic de la societat siciliana per on es mou en Montalbano: la Màfia no hi apareix mai i, alhora, tota l'estona hi és. També a *La paciència de l'aranya*, cosa que respon segurament a la imatge de la realitat de la Sicília d'avui en dia.

Felicitem-nos, doncs: en Montalbano, acompanyat de la seva *troupe bizarre* de col·laboradors i de superiors jeràrquics, torna als seus casos de sempre, els que volen arran de terra, els que s'originen en les passions més bàsiques. *La paciència de l'aranya* fa un còctel explosiu amb els sentiments més ancestrals –i tot sovint més desinteressats pel benefici econòmic, cosa que pot arribar a destarotar el comissari més professional–. En aquest cas, l'amor filial, l'odi, la venjança...

Un cop més, cal destacar la versió catalana de Pau Vidal, no ja per la reconstrucció, en un català peculiar, del parlar original d'algun dels personatges, sinó pel sentit profund de la llengua que demostra.

Del viatge com a elegia

Poesia

Lluny

Marcel Riera
Viena Edicions. Barcelona, 2006

Josep Maria Ripoll

El del viatge és un motiu recurrent en la història de la poesia: si Homer mostrava Ulisses com a símbol del retorn, Kavafis reprenia el mite per recordar-nos que el viatge no ens portarà a descobrir res de nou enllà de nosaltres mateixos. Marcel Riera, nascut el 1956 i que s'ha dedicat "a l'ensenyament, a l'administració, al basquetbol i a la política" (sic), publica ara el seu primer llibre de poemes a l'entorn d'aquest *lluny* del títol, és a dir, dels paisatges, sobretot europeus, que possiblement ha vist i que el porten sovint a la reflexió moral.

Val a dir que, tot i que és el primer poemari que publica, no és pas el primer que ha escrit, cosa que es demostra en la maduresa d'un conjunt compacte, prou rotund per anar més enllà del típic *primer llibre* amb què molts autors –alguns d'ells penedit amb el temps del seu passat poètic– s'han donat a conèixer.

Trenta poemes densos. Aquest és, en efecte, un llibre dens, que, en una trentena escassa de poemes d'una relativa llargària i de caire narratiu, i en els quals predomina la majestuositat de l'alexandri blanc, va recreant indrets i moments diversos de França, Anglaterra, Bilbao, Sevilla i el centre d'Europa, entre d'altres. Lluny del descriptivisme anecdòtic, aquests poemes suposen pretextos per a la reflexió moral, sovint servida per referències poètiques i pictòriques prou hàbils per esquivar, també, el mer joc culturalista. Cal remarcar la freqüència amb què hi apareix la mort –els cementiris són presents en alguns dels poemes–, així com la presència d'escenaris solitaris, desolats en uns quants casos. Ens trobem així amb una visió sobretot elegíaca –tal com remarca Àlex Sussanna en el pròleg–, a la qual potser només li sobra, en determinats moments, algun toc d'èmfasi. Hi ha, val a dir-ho, poemes excel·lents, com el sever *Els cementiris impecables*, el colorista *Capital de província* i el líric i rotund *Estrelles*. El conjunt, en què cada peça és independent tot i l'estructura unitària i compacta, és molt més que digne, i porta a esperar noves entregues poètiques de Marcel Riera.

Històries de jueus

Assaig

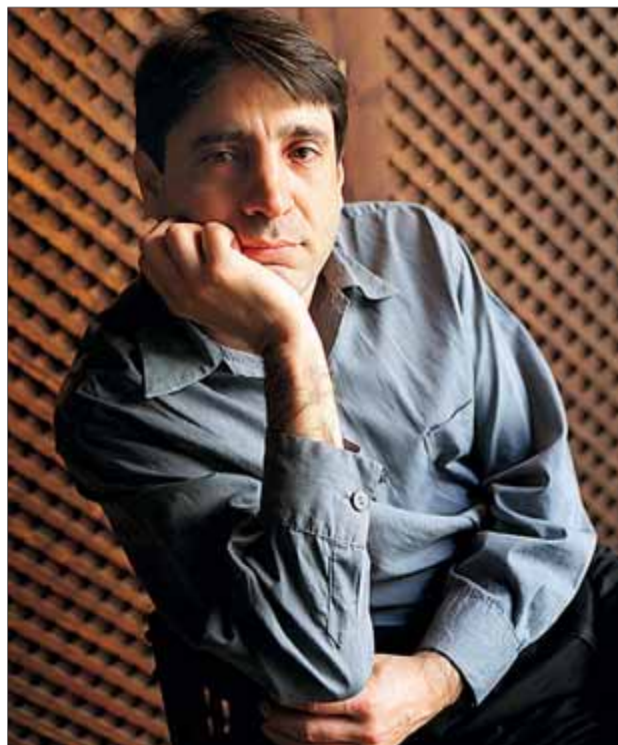
Els jueus amagats. Supervivents de la Inquisició a la Sefarad del segle XXI

Eugení Casanova
Columna. Barcelona, 2005

Xavier Filella

Els estudiosos perden tot rastre del judaisme a la península Ibèrica a finals del segle XVIII, i com que els arxius no en parlen més dedueixen que en aquelles dates es van esvaïr els darrers esquincalls de la religió prohibida.

El 1926, però, el jueu polonès Samuel Schwartz revelava l'existència d'una comunitat de 250 membres a Belmonte, petit poble de la Beira Baixa portuguesa, que havien mantingut secretament la religió, transmetent les tradicions de pares a fills. Aquest cas, com el més conegut dels xuetes a Mallorca o molts d'altres, ja sigui a Tàrbena, a la Marina Baixa valenciana; a Orbaneja del Castillo, poblet de la serralada Cantàbrica on anomenaven ra-

Casanova ha tret un recull d'històries sefardites. C. CALDERER

budos als jueus; a Castella, on una comunitat endogàmica ha mantingut amagada la religió durant quinze generacions; o a Eivissa, revelen la persistència d'una tradició que els historiadors creien perduda i que ara aflora gràcies al testimoni dels últims supervivents.

Eugení Casanova, professor de comunicació a les universitats de Lleida i Politècnica de Catalunya, recull a *Els jueus amagats* desenes d'històries d'aquests sefardites actuals que ens parlen dels jueus com un poble que mai ha deixat d'existir en el sòl ibèric.